অধ্যায়- ৭ উত্তৰ-পূব ভাৰত আৰু প্ৰব্ৰজন

অধ্যায় গাঁথনি

৭.১ উদ্দেশ্য

৭.২ পৰিচয়

৭.৩ ঔপনিৱেশিক কালত হোৱা প্ৰব্ৰজন

৭.৪ উত্তৰ-ঔপনিৱেশিক সময়ছোৱাৰ প্ৰব্ৰজন

৭.৫ প্ৰব্ৰজনৰ পৰিণতি

৭.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৭.৭ অধিক জানিবলৈ

৭.৮ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

৭.৯ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৭.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি-

- ঔপনিৱেশিক শাসকসকলৰ প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰতি উৎসাহ প্ৰদৰ্শনৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- উত্তৰ-পূব ভাৰতলৈ প্ৰব্ৰজনৰ জৰিয়তে অহা বিভিন্ন প্ৰব্ৰজনকাৰী গোটসমূহক চিনাক্তকৰণ কৰিব পাৰিব।
- উত্তৰ-ঔপনিৱেশিক সময়ছোৱাত প্ৰব্ৰজনৰ তীব্ৰতা (Intensity) সম্বন্ধে ধাৰণা লাভ কৰিব
- প্ৰব্ৰজনৰ পৰিণতি সম্বন্ধে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

৭.২ পৰিচয়

উত্তৰ-পূব ভাৰত হ'ল বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ আবাসভূমি। ভৌগোলিক বিভিন্নতাৰ লগে লগে ধৰ্ম, জাতি, ভাষা আৰু সাংস্কৃতিক বিভিন্নতাৰ বাবেও এই অঞ্চল বিশেষভাৱে পৰিচিত। দেশৰ বিভিন্ন প্ৰান্ত আৰু বিদেশৰ পৰা অহা প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলে বিভিন্ন সময়ত এই অঞ্চলত পদাৰ্পন কৰি ইয়াৰ সংস্কৃতিত উল্লেখযোগ্য অৱদান যোগাই আহিছে। বাংলাদেশ, ম্যানমাৰ, চীন, ভূটান আৰু নেপালৰ আন্তৰ্জাতিক পৰিসীমাতে অৱস্থিত উত্তৰ-পূব, ইয়াৰ ভৌগোলিক পৰিসীমাৰ বাবে প্ৰব্ৰজনৰ ক্ষেত্ৰত কেন্দ্ৰস্থল হৈ পৰিছে। দেশৰ অন্য অঞ্চলসমূহত এনে বৃহৎ আৰু অবিৰত প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰক্ৰিয়া অতি ক্ষীণহে দেখা যায়। অসম আৰু ত্ৰিপুৰা ৰাজ্য প্ৰব্ৰজনৰ দ্বাৰা সৰ্বাধিকভাৱে পীড়িত। এই অধ্যায়ত ঔপনিৱেশিক শাসক সকলে প্ৰব্ৰজনৰ বাবে উত্তৰ-পূবৰ ৰাজ্যসমূহত কেনেদৰে পথ মুকলি কৰাত বিশেষ কাৰ্য্যপন্থা হাতত লৈছিল তাক আলোচনা

কৰা হৈছে। লগতে উত্তৰ-ঔপনিৱেশিক কাল চোৱাত প্ৰব্ৰজন কেনেদৰে সংঘটিত হৈ আহিছে তাকো আলোচনা কৰা হৈছে। এই অঞ্চলৰ সমাজ, অৰ্থনীতি আৰু ৰাজনীতিত প্ৰব্ৰজনৰ পৰিণতি সম্বন্ধেও আলোচনা কৰা হৈছে।

৭.৩ ঔপনিৱেশিক কালত হোৱা প্ৰব্ৰজন

ভাৰতৰ অন্য ঠাইসমূহৰ তুলনাত অসম বহু পলম কৈ বৃটিছ ঔপনিৱেশিকতাৰ কবললৈ আহিছিল। ১৮২৬ চনৰ ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পৰিণতি স্বৰূপে অসম বৃটিছ শাসনৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছিল। বৃটিছসকলে প্ৰথমে ব্ৰহ্মপুত্ৰ, বৰাক আৰু সুৰমা উপত্যকা অধিগ্ৰহণ কৰিছিল আৰু পিছলৈ আহোম আৰু মটক ৰজাৰ পৰা ক্ষমতা হস্তগত কৰে। কাছাৰৰ ৰাজশাসন আকৌ ১৮৫০ চনত অসমৰ লগত সংযোগ কৰে আৰু তেনেদৰে ১৮৩৩ চনত খাচী পাৰ্বত্য অঞ্চল, ১৮৩৫ চনত জয়ন্তীয়া পাৰ্বত্য অঞ্চল, ১৮৬৯ চনত গাৰো পাৰ্বত্য অঞ্চল আৰু শেষত নগা আৰু লুচাই পাহাৰো অসমত অন্তৰ্ভুক্ত হয়।

ডফলা, আবৰ, অকা, মিচিমি আৰু অন্য জনজাতিসমূহ এই ব্যৱস্থাৰে অসমৰ বাসিন্দা হৈ পৰে (বৰ্তমান এই অধিবাসীসকল অৰুণাচল প্ৰদেশৰ অন্তৰ্ভুক্ত)।

তেনেদৰে বৃটিছসকলে প্ৰশাসনৰ আধুনিক ব্যৱস্থাৰ প্ৰৱৰ্তনৰ নিচিনা বহুতো নতুন ব্যৱস্থাৰ আৰম্ভণি ঘটাইছিল। নতুন ভূমি ৰাজহ আৰু কৰ ব্যৱস্থাৰ প্ৰৱৰ্তনো বিশেষ উল্লেখযোগ্য। এই ব্যৱস্থাসমূহৰ পৰিৱৰ্তন আৰু নতুন ব্যৱস্থাৰ প্ৰচলনে উত্তৰ-পূব অঞ্চলৰ প্ৰশাসন ব্যৱস্থালৈ আমূল পৰিৱৰ্তন আনিছিল। প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা, ভূমি ৰাজহ নীতিৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে বৃটিছ শাসকসকলে ৰাজ্যৰ বাহিৰৰ পৰা প্ৰব্ৰজনৰ পথ প্ৰশস্থ কৰি এই অঞ্চলৰ আৰ্থ-সামাজিক আৰু জনসাংখ্যিক (Demographic) গঠনশৈলীতো প্ৰভূত পৰিৱৰ্তন আনিছিল। অৱশ্যে এইটোও সত্য নহয় যে অসমভূমিৰ প্ৰব্ৰজন কেৱল বৃটিছ উপনিৱেশৰ সময়ৰ পৰাই আৰম্ভ হৈছিল। ইতিহাসৰ সময়ৰে পৰাই বিভিন্ন সময়ত, বিভিন্ন ক্ষেত্ৰৰ পৰা এই অঞ্চললৈ প্ৰব্ৰজনৰ সোত বৈছিল। ১২২৮ খ্ৰীঃত আহোমসকলেও বাৰ্মাৰ পাৰ্বত্য অঞ্চলৰে আহি অসমৰ পূব প্ৰান্তৰেৰে ইয়াৰ ভূমিত পদাৰ্পন কৰিছিল। আহোমসকলে অসমৰ ভূমিত থিতাপি লৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত নিজৰ প্ৰভূত্ব স্থাপন কৰিছিল। প্ৰথম অৱস্থাত আহোমসকলে ইয়াৰ মূল নিবাসী (Native) সকলৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ মুখা-মুখী হৈছিল যদিও শেষত আহোমসকলে ইয়াত নিজৰ শ্ৰেষ্ঠতা প্ৰতিপন্ন কৰি নিজস্ব ক্ষমতা প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। স্থানীয় নিবাসীসকলৰ লগত আহোমসকলে সৌহাৰ্দ্য স্থাপন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল আৰু স্থানীয় ৰীতি-নীতি গ্ৰহণ আৰু ইয়াৰ পালন কৰিছিল। ভাষাৰ ব্যৱহাৰৰ উপৰিও স্থানীয় লোকসকলৰ লগত বৈবাহিক সম্বন্ধ স্থাপনও কৰিছিল। ষষ্ঠদশ শতিকাৰ পৰাই হিন্দুত্ববাদৰ গ্ৰহণ আৰু পৰিৱৰ্তন সংঘটিত হ'ব ধৰিছিল। ইয়েই আহোম সাম্ৰাজ্যৰ প্ৰসাৰণ কৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ পশ্চিম প্ৰান্ত স্পৰ্শ কৰিছিল। আহোমসকলৰ নিচিনাকৈ ব্ৰাহ্মণসকলো এই অঞ্চললৈ কনৌজৰ পৰা প্ৰব্ৰজন কৰা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। সেয়েহে দেখা যায় যে প্ৰব্ৰজন এক সদ্য সংঘটিত (recent phenomenon) বা সম্পূৰ্ণভাৱে বৃটিছ ঔপনিৱেশিকতা ঘটিত

ঘটনা নহয়, বৰং ই ইতিহাসৰ সময়ৰ পৰা সংঘটিত হৈ আহিছে যদিও ইয়াৰ ধাৰা সেইসময় চোৱাত অতি ক্ষীণ গতিত হৈছিল।

ঔপনিৱেশিক শাসকসকলৰ আগমন আৰু তেওঁলোকৰ উচ্চ ৰাজহ বা আয় উৎপাদনৰ লক্ষ্যই এই অঞ্চললৈ প্ৰব্ৰজনৰ সোঁত তীব্ৰ কৰিছিল। ঔপনিৱেশিক শাসকসকলৰ পদাৰ্পনৰ আগতে, অসমৰ জনসংখ্যাৰ হাৰ সেৱেঙা আছিল আৰু প্ৰচুৰ পৰিমাণে অব্যৱহৃত ভূমি সম্পদৰ পৰা অৰ্থ-আহৰণৰ সোণালী সুযোগ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলক এই অঞ্চললৈ অহাৰ আৰু কাম কৰাৰ সুবিধা প্ৰদানেৰে নিজস্ব অৰ্থ-ভৰাল চহকী কৰিছিল। এই উত্তৰ-পূব অঞ্চলৰ অসম ৰাজ্য চাহ উৎপাদনৰ বাবে বিশেষভাৱে উপযোগী আছিল আৰু এই আৱিষ্কাৰে অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক পটভূমিলৈ মহত্বপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তন আনিছিল। চাহ উদ্যোগ স্থাপনৰ উদ্দেশ্য আৰু ইয়াৰ বহল ভিত্তিক উৎপাদনৰ স্বাৰ্থত বৃটিছসকলে অৰ্থ নিয়োগ কৰিছিল। হাবি-বননি কাটি চাহ উদ্যোগৰ বাবে বাগিচা স্থাপন কৰা হৈছিল। চাহ বাগিছাত প্ৰয়োজন হোৱা শ্ৰমিকৰ অভাৱ দূৰ কৰিবলৈ বৃটিছসকলে ৰাজ্যৰ বাহিৰৰ পৰা শ্ৰমিক আমদানি কৰি আনিবলগীয়া হৈছিল। কিয়নো, স্থানীয় লোকসকলে বৃটিছৰ দ্বাৰা স্থাপিত চাহ বাগিছাত কাম কৰিবলৈ সন্মত হোৱা নাছিল। অসমলৈ বৃটিছ শাসন কালচোৱাত প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰধান কাৰণ হ'ল চাহ বাগিছাত শ্ৰমিকৰ চাহিদা। চাহ বাগিছাৰ শ্ৰমিক হিচাপে চণ্ডাল, মুণ্ডা, ওৰাং, কাৰী, গণ্ড আৰু অন্যান্য আদিবাসী লোকসকলক উৰিষ্যা, বিহাৰৰ পৰা অনা হৈছিল। যদিও তেওঁলোক স্বেচ্ছামূলক ভাৱে অহা নাছিল, বৰং বলপূৰ্বক ভাৱে এক নিৰ্ধাৰিত সময়ৰ বাবেহে বৃটিছ শাসকসকলে তেওঁলোকক লৈ আহিছিল। অৱশ্যে, নিৰ্ধাৰিত সময়সীমা উকলি যোৱাৰ পিছতও এই শ্ৰমিকসকলে চাহবাগিচাৰ শ্ৰমিক হিচাপে থাকিবলৈ বাধ্য হৈছিল, কিয়নো গৃহলৈ উভতি যাব পৰাকৈ এই শ্ৰমিকসকলৰ কোনো অৰ্থ সম্বল নাছিল। বৰ্তমান সময়ত এই লোকসকলক চাহ জনজাতি বা আদিবাসী বুলি জনা যায়।

হিন্দু বঙালী লোকসকলক, যাক সাধাৰণতে 'বাবু' উপাধিৰে সম্বোধন কৰা হয়, এই লোকসকলও অসমলৈ পশ্চিম বংগৰ পৰা অহা পূৰ্ব-প্ৰব্ৰজনকাৰী। তেওঁলোক শিক্ষিত আছিল আৰু ইংৰাজী ভাষাৰ জ্ঞান এওঁলোকৰ আছিল। ব্যৱসায় সংক্ৰান্ত কামত তেওঁলোক অসমলৈ আহিছিল। কেৰাণী, পৰিদৰ্শক আদি পদত চৰকাৰী কাৰ্য্যালয়ত আৰু পিছলৈ চাহবাগিচাত এই লোকসকলে কাম কৰিছিল।

ইয়ালৈ অহা অন্য এটা গোট হ'ল ৰাজস্থানৰ এক ব্যৱসায়ী জাতি মাৰোৱাৰীসকল। বৃটিছসকলে অসমলৈ অহাৰ আগতেই মাৰোৱাৰীসকলে পশ্চিম অসম অঞ্চলৰ ব্যৱসায়িক উদ্যোগ আৰম্ভ কৰিছিল আৰু একচেতীয়া ভাৱে ব্যৱসায় ক্ষেত্ৰত একাধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল যিহেতু তেওঁলোকৰ সমকক্ষ প্ৰতিযোগী ব্যৱসায়িক গোষ্ঠী সেই সময়ত নাছিল। পাছত চাহ উদ্যোগৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰু আগ্ৰাসনে এই অঞ্চললৈ তেওঁলোকে পদাৰ্পনক অধিক উৎসাহ দিছিল। চাহ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিকটৱৰ্তী অঞ্চলত এই লোকসকলে খাদ্য-সামগ্ৰীৰ দোকান আৰম্ভ কৰিছিল। খাদ্য সামগ্ৰী আৰু অন্যান্য দৈনন্দিন যাৱতীয় সামগ্ৰীত দোকানৰ উপৰিও স্থানীয় বাসিন্দাসকলক

সুতৰ বাবদ টকা ঋণ দিয়াৰ ব্যৱসায়ৰ সৈতেও এই লোকসকল জড়িত হৈ পৰে। মাৰোৱাৰীসকলৰ ব্যৱসায়িক ক্ষেত্ৰত একাধিপত্য বৰ্তমান সময়তো বাহাল আছে আৰু বৰ্তমান সময়তো এই অঞ্চলত মাৰোৱাৰী লোকসকলেই অগ্ৰণী ব্যৱসায়িক গোষ্ঠীৰ ক্ষমতা হস্তগত কৰ্ব্বি পাৰিছে।

নেপালীসকলে অসমলৈ কুৰি শতিকাত প্ৰব্ৰজন কৰিছিল আৰু আৰম্ভণি কালচোৱাৰ পৰাই গাখীৰ উৎপাদন আৰু ইয়াৰ ব্যৱসায়ৰ লগত জড়িত হৈ পৰে। নেপালী আৰু অসমীয়া লোকসকলে পৰস্পৰৰ মাজত এক সৌহাৰ্দ্যপূৰ্ণ সম্বন্ধ ৰক্ষা কৰে। ১৯৫০ চনৰ ইণ্ডো নেপালী শান্তি আৰু বন্ধুত্ব চুক্তি (Indo Nepalese Treaty of Peace and Friendship, 1950) অনুসৰি ভাৰততে বাস কৰা নেপালীসকলে ইয়াৰ অধিবাসী ভাৰতীয় সকলৰ সমপৰ্য্যায়ৰ আইনসঙ্গত অধিকাৰ ভোগ (Legal Rights) কৰিব পাৰে। এই লোকসকলে অসমত বসবাস কৰি ইয়াৰ সংস্কৃতিৰ লগত সুন্দৰভাৱে খাপ খাই পৰে আৰু ইয়াৰ ৰীতি-নীতিকো নিজৰ জীৱনৰ লগত সম্বন্ধিত কৰে। ইয়াৰ লগে লগে নেপালী লোকসকলেও অসমীয়া সমাজ আৰু সংস্কৃতিলৈ উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়ায়।

ইয়াৰ পিছৰ কালচোৱাত "বর্জিত ভূমি ব্যৱস্থাপনা" নীতি (Wasteland setlement rule) ৰ অধীনত বা নীতিৰ কার্য্যকৰী কৰণৰ উদ্দেশ্যে বাহিৰৰ লোকক প্ৰব্ৰজনৰ বাবে উৎসাহিত কৰা হয়। বাণিজ্যিক কৃষি (Commercial agriculture) ত বিশেষ পাৰদর্শী পূর্ব বঙ্গৰ পৰা বহু লোকক এই উদ্দেশ্যে অসমৰ অব্যৱহৃত ভূমি প্ৰত্যাশী তথা ভূমিহীন মুছলিম খেতিয়কে বৃহৎ পৰিমাণত অসম ভূমিত প্ৰৱেশ কৰিছিল আৰু ৰাজ্যৰ এক বৃহৎ অঞ্চল এই লোকসকলৰ অধীন হয় আৰু ক্ৰমন্বয়ে এই দৰেই বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা অহা প্ৰব্ৰজনকাৰীৰে অসম উভৈনদী হৈ পৰে।

ঔপনিৱেশিক শাসনৰ সময়ত প্ৰব্ৰজন প্ৰধানকৈ অসমৰ সমতল ভূমিতেই আৱদ্ধ আছিল, যিহেতু, এই অঞ্চলসমূহ প্ৰধানকৈ ব্যৱসায় কেন্দ্ৰিক আছিল। উত্তৰ-পূবৰ অন্য অঞ্চল, যেনে- মণিপুৰ, মেঘালয়, নাগালেণ্ড, মিজোৰাম আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশৰ কিছু অংশ আৰু আনকি অসমৰ পাহাৰ অঞ্চল প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলৰ বাবে আগ্ৰহৰ কাৰক আছিল। কিছু সংখ্যক নেপালী পশুপালকহে জীৱিকা নির্বাহৰ বাবে এই ঠাইসমূহলৈ প্ৰব্ৰজন কৰিছিল। ত্ৰিপুৰা ৰাজ্য পিছে এই ক্ষেত্ৰত কিছু পৃথক আছিল। পূর্বৰ পূর্ব বংগৰ এক বুজন পৰিমাণৰ লোক স্বাধীনতাৰ বহু পূর্বে এই ৰাজ্যলৈ প্ৰব্ৰজন কৰিছিল। এই প্ৰব্ৰজনৰ হাৰ ইমানেই প্ৰবল যে ১৯৩১ চনত ৰাজ্যৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ ২৯.৮ শতাংশই প্ৰব্ৰজনকাৰী লোক হিচাপে চিহ্নিত হৈছিল।

ওপৰোক্ত আলোচনাৰ পৰা আমি বুজিব পাৰিলো যে চাহ, তেল আৰু কয়লা আদিৰ দৰে প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহৰ অতিৰিক্ত শোষণৰ জৰিয়তে বৃটিছসকলে এই অঞ্চল এক ভৌগোলিক অস্থিৰতাত উপনীত কৰাইছিল। বৃটিছ শাসকসকলে প্ৰব্ৰজনৰ সোঁতত অৰিহণা যোগাইছিল। ইয়াৰ দ্বাৰা তেওঁলোকৰ অর্থনীতি আৰু ব্যৱসায় ক্ষেত্ৰখন লাভান্বিত হৈছিল, বৃটিছ ৰাজকোষৰ ৰাজহ বৃদ্ধি হৈছিল। ৰে'ল আৰু মটৰ গাড়ীৰ পথ নির্মাণৰ দ্বাৰা অর্থনৈতিক কেন্দ্ৰ (Economic Hub) সমূহক নিকতৱর্তী বন্দৰ (Port) ৰ লগত সংযোগ কৰা হৈছিল। অসমৰ

ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ সমতলভূমিসমূহ ঔপনিৱেশকাৰীসকলৰ কাৰণে আটাইতকৈ সুবিধাজনক অঞ্চল হিচাপে চিহ্নিত হৈছিল। সম্পদশালী এই অঞ্চলসমূহ ঔপনিৱেশকাৰীসকলৰ দ্বাৰা সৰ্বাধিক ক্ষতিগ্ৰস্ত অঞ্চল আছিল। প্ৰব্ৰজনৰ হাৰ ইমানেই উচ্চ আছিল যে পৰৱৰ্তী সময়ত অসমৰ বৰপেটা আৰু অবিভাজ্য নগাৱত ইয়াৰ থলুৱা বাসিন্দা সকলৰ সংবিধানিক অধিকাৰ ৰক্ষাৰ বাবে কিছুমান পন্থা (যেনে- Line System Policy) গ্ৰহণ কৰিব লগীয়া হয়। এই অঞ্চলসমূহত প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰচণ্ড হেঁচাৰ উদ্বেগৰ কাৰণ হিচাপে দেখা দিয়ে। বৃটিছ শাসনকৰ্তাৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠিত আৰু পৰিচালিত ঔদ্যোগীকৰণে এই অঞ্চললৈ গম্ভীৰ ৰূপত সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা কৰে। ইয়াৰ জনসাংখ্যিক ধাৰা (Demographic) ৰ ওপৰত পৰিৱৰ্তন সাধিত হয়। এই পৰিৱৰ্তনে ইয়াৰ স্থায়ী বাসিন্দা আৰু বহিৰাগতসকলৰ মাজত এক বিৰোধ ভাবৰ সূচনা কৰে, যিটো এই অঞ্চলত বৰ্তমান সময়তো প্ৰতিস্থাপিত হোৱা দেখা যায়।

জানি থওঁ ঃ

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন-১ অসম কেতিয়া বৃটিছ শাসনৰ অধীনলৈ আহিছিল?

প্ৰশ্ন-২ অসমৰ চাহখেতিত শ্ৰমিক হিচাপে কাম কৰা বাহিৰৰ ৰাজ্যৰ দুটা জনগোষ্ঠীৰ নাম উল্লেখ কৰক।

প্ৰশ্ন-৩ হিন্দু-বেংগলী লোকসকলে অসমলৈ আহি জীৱিকাৰ বাবে কি বৃত্তি গ্ৰহণ কৰিছিল?

প্ৰশ্ন-৪ ইণ্ডো-নেপালী শান্তি আৰু বন্ধুত্বৰ চুক্তি কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল?

৭.৪ উত্তৰ ঔপনিৱেশিক সময়ছোৱাৰ প্ৰব্ৰজন

স্বাধীনতাৰ পিছতো প্ৰব্ৰজনৰ গতি অক্ষুণ্ণ আছিল। স্বাধীনতাৰ প্ৰথম দশক কেইটামানত প্ৰব্ৰজনৰ গতি যথেষ্ট উদ্বেগজনক হাৰত বৃদ্ধি পাইছিল। বেছি ভাগ প্ৰব্ৰজনকাৰীয়েই পূৰ্ব-বংগ অঞ্চলৰ আছিল। অন্য কিছু সংখ্যক যেনে- বিহাৰ ৰাজ্যৰ দেছুৱালী আৰু উত্তৰ প্ৰদেশৰ পূব দিশৰ পৰা অহা লোক অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰিছিল। এই লোকসকলে নিৰ্মাণ শ্ৰমিক (Construction Workers), ঠেলা-ৰিক্সা চালক, নাপিত, মুচী আদি বৃত্তি গ্ৰহণ কৰি আহিছে। প্ৰব্ৰজনৰ সোঁত পিছলৈ মাত্ৰ অসমৰ সমতল ভূমিতে আৱদ্ধ নাথাকি ই উত্তৰ-পূবৰ অন্য অঞ্চলৈকো বিয়পি পৰে।

স্বাধীনতাৰ পিছৰ কালছোৱাত অতীতৰ পূব পাকিস্তান অঞ্চলৰ পৰা চাকমা আৰু হাজং জনগোষ্ঠীৰ বৃহৎ সংখ্যক লোক উত্তৰ-পূব অঞ্চললৈ প্ৰব্ৰজন কৰে। ১৯৬০ চনৰ আগভাগত তেওঁলোকে নিজৰ গৃহভূমি ত্যাগ কৰি অসমৰ পূৰ্বৰ লুচাই পাহাৰ (বৰ্তমানৰ মিজোৰাম) জিলাৰে প্ৰৱেশ কৰে। কিছু সংখ্যক লোকে লুচাই পাহাৰ অঞ্চলত বসতি স্থাপন কৰে আৰু কিছু সংখ্যক লোকক ভাৰত চৰকাৰে নেফা (NEFA), বৰ্তমানৰ অৰুণাচল প্ৰদেশত সংস্থাপিত কৰে। তেতিয়া

অৰুণাচল প্ৰদেশৰ জনসংখ্যা অতি কম আছিল। এই লোকসকলে নিজাববীয়া আশ্ৰয়স্থল লাভ কৰে। ইয়াৰ ফলত পৰৱৰ্তী কালছোৱাত অৰুণাচল প্ৰদেশৰলৈ জনসংখ্যা তীব্ৰ গতিত বৃদ্ধি পায় আৰু প্ৰব্ৰজনকাৰী লোকৰ সংখ্যা আৰু এটা দশকৰ ভিতৰতেই দুগুণলৈ বৃদ্ধি পায়।

উত্তৰ-পূবৰ বাকী ৰাজ্য সমূহৰ তুলনাত মণিপুৰত প্ৰব্ৰজনৰ হাৰ কম, অৱশ্যে ই সম্পূৰ্ণভাৱে প্ৰব্ৰজনমুক্ত নহয়। গৃহ বিতাড়িত তামিল প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলে মণিপুৰৰ মোৰে অঞ্চলত নিজৰ বসতি স্থাপন কৰে। এই লোকসকলৰ আগমণে ১৯৭১ চনত মুঠ প্ৰব্ৰজনকাৰীৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰে।

মিজো�ৰাম ৰাজ্যত আকৌ চীন গোষ্ঠীৰ প্ৰব্ৰজনকাৰীয়ে আশ্ৰয় গ্ৰহণ কৰে। বাৰ্মিজ সামৰিক বাহিনী আগ্ৰাসনত অনিয়ন্ত্ৰিত ভাৱে নৃ-গোষ্ঠীক, ৰাজনৈতিক আৰু ধৰ্মীয় উৎপীড়নৰ সন্মুখীন হৈ এই লোকসকলে নিজ ভূমি ত্যাগ কৰি মিজোৰামত পদাৰ্পন কৰিবলৈ বাধ্য হয়। নিজ গৃহ-ভূমিৰ পৰা ১৯৮৮-১৯৯০ চনত পলায়ন কৰি এই লোকসকলে উত্তৰ-পূবৰ নতুন অঞ্চলকেই নিজৰ বসতি স্থাপনৰ বাবে গ্ৰহণ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল।

অন্য এক প্ৰব্ৰজনকাৰী গোট হ'ল তিব্বতীয়সকল। নিজৰ গৃহভূমি ত্যাগ কৰি এই লোকসকলেও উত্তৰ-পূবত বসতি স্থাপন কৰিবলৈ লৈছিল। এই প্ৰব্ৰজনৰ আঁৰতো আছিল নিপীড়ণ।

দেশৰ বাহিৰৰ ঠাইসমূহৰ বাদেও, ভাৰতৰ অন্য ৰাজ্যৰ পৰা অহা লোকসকলেৰ দ্বাৰাও উত্তৰ-পূব অঞ্চল পৰিপূৰ্ণ হৈছিল। বিহাৰ, উৰিষ্যা, পশ্চিম বংগ, উত্তৰ প্ৰদেশ আৰু ৰাজস্থানৰ পৰা অবিৰতভাৱে মানুহৰ সোঁত উত্তৰ-পূবৰ ৰাজ্যসমূহলৈ বৈয়েই আছে। এই লোকসকলৰ সংখ্যাগত বৃদ্ধিৰ অবিৰত হাৰে উত্তৰ-পূবৰ জনসাংখ্যিক দৃশ্যপটত আমূল পৰিৱৰ্তন আনিছে। এই পৰিৱৰ্তনে স্থানীয় নিবাসীসকল, বিশেষকৈ অসমবাসীৰ মনত এক অনিশ্চয়তা আৰু দুৰ্ভাৱনাৰ সৃষ্টি কৰিছে। ইয়েই বহুত সময়ত সংঘাতৰ সৃষ্টি কৰি বহিৰাগত আৰু স্থানীয় সকলৰ মাজত বিৰোধ ভাৱৰ জন্ম দিছে। স্বাধীনতাৰ পিছৰে পৰা বৰ্তমান সময়লৈ বাংলাদেশী প্ৰব্ৰজনৰ সমস্যা এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় হিচাপে স্থান পাই আহিছে। অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত এই প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰচণ্ড হেচা আৰু প্ৰভাৱেই ইয়াৰ মূল কাৰণ। বাংলাদেশী অনুপ্ৰৱেশৰ বৃহৎ সমস্যাই ঐতিহাসিক অসম আন্দোলনৰ জন্মৰ মূল কাৰণ।

৭.৫ প্ৰব্ৰজনৰ পৰিণতি

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা আমি গম পালো যে বিভিন্ন সময়ত, বিভিন্ন আৰ্থ-সামাজিক পটভূমি বিশিষ্ট অঞ্চলৰ পৰা, বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ লোক এই অঞ্চললৈ আহিছিল। এতিয়াও আহি আছে। এই গোষ্ঠীসমূহৰ মাজত পাৰস্পৰিক সম্বন্ধ, মিলামিচা, সমন্বয় বা সামঞ্জস্যকৰণো ঘটিছে। সেয়েহে এই উত্তৰ-পূব অঞ্চলক এক সাংস্কৃতিক মিলন থলী (Cultural Hub) বুলিও অভিহিত কৰা হৈছে। এই মিলন থলীত প্ৰতিটো জনগোষ্ঠীয়ে নিজৰ সাংস্কৃতিক সম্পদ বিলাই

দিয়াৰ লগতে নিজেও নতুনক আদৰি লৈছে। বহু ক্ষেত্ৰত এই প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলে অঞ্চলটোৰ অৰ্থ-ব্যৱস্থালৈও বিভিন্ন ধৰণে বৰঙণি আগবঢ়াই আহিছে। উদাহৰণস্বৰূপে- কিছু সংখ্যক প্ৰব্ৰজনকাৰী লোকে চাহ উদ্যোগত শ্ৰমদান দিয়াৰ লগতে অন্য এচামে ৰাজ্যৰ চাকৰি খণ্ডত আত্মনিয়োগ কৰিছে আৰু এই ব্যৱস্থাৰে ৰাজ্যৰ অৰ্থনীতিলৈ বৰঙণি যোগাইছে। অৰ্থনীতিৰ কিছু খণ্ড আনকি এই প্ৰব্ৰজনকাৰীৰ গোট এটাৰ দ্বাৰা এক চেতীয়াভাৱে পৰিচালিত হৈও আহিছে। উদাহৰণস্বৰূপে- অসমৰ ব্যৱসায়িক খণ্ডটোৰ বেছিভাগেই মাৰোৱাৰী সকলৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত হৈ আহিছে। মুচী আৰু নাপিতসকল হ'ল আকৌ মূলতেই বিহাৰ অঞ্চলৰ লোক। এনেদৰে দেখা যায় যে প্ৰব্ৰজনকাৰী গোটৰ কিছুমান গোটে সম্পূৰ্ণভাৱে অসমৰ অৰ্থনীতিৰ এটা অংশ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ইয়েই স্থানীয় লোকৰ মনত অৰ্থনৈতিক নিৰাপত্তাহীনতা ভাৱৰ সৃষ্টি কৰে।

স্বাধীনতাৰ আগৰ আৰু পিছৰ কালছোৱাত বিভিন্ন গোটৰ বা সম্প্ৰদায়ৰ লোক এই অঞ্চলত প্ৰব্ৰজন কৰিছে। কিন্তু বাংলাদেশৰ পৰা প্ৰব্ৰজন কৰা মুছলিম লোকসকলৰ অবিৰত প্ৰব্ৰজন আৰু সংখ্যা গৰিষ্ঠতাই মুঠ প্ৰব্ৰজনকাৰীৰ পৰ্বত-প্ৰমাণ সংখ্যা গঠন কৰিছে। তেনেদৰে ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰান্তৰ পৰা চকৰি সংক্ৰান্তত বিভিন্ন জনে এই অঞ্চলত পদাৰ্পন কৰা দেখা গৈছে।

তদুপৰি যিহেতু অবিৰত গতিত স্বাধীনতাৰ পিছত এই উত্তৰ-পূবৰ অঞ্চল, বিশেষকৈ অসমত প্ৰব্ৰজন, বিশেষকৈ মুছমিল বাংলাদেশীসকলৰ দ্বাৰা সংঘটিত হৈ আহিছে, সেয়েহে অসমৰ স্থানীয় লোকে এই প্ৰব্ৰজনকাৰীয়ে স্থানীয় লোকৰ সংখ্য অতিক্ৰম কৰাৰ দুৰ্ভাৱনা অনুভৱ কৰে। নিৰ্দিষ্ট কিছুমান ৰাজনৈতিক সংৰক্ষণত এই বাংলাদেশী সকলে বাধাহীনভাৱে অবিৰাম গতিত এই অঞ্চললৈ প্ৰব্ৰজন কৰিয়েই আছে আৰু অসমৰ ভূমিও দখল কৰি মালিকীস্বত্ব লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। চৰকাৰী ভাৱে সংৰক্ষিত, বনাঞ্চল, কৃষিভূমি বা ৰাজহুৱা সম্পত্তি সকলো ক্ষেত্ৰতে বাংলাদেশী প্ৰব্ৰজনকাৰীয়ে মালিকীস্বত্ব লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ইয়েই থলুৱা বাসিন্দাসকলৰ অন্তৰত অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক প্ৰভাৱহীনতা (Marginalisation) ৰ অংশই দেখা দিয়ে। এনেকুৱা পৰিস্থিতিত প্ৰব্ৰজনকাৰী আৰু স্থানীয় লোকৰ মাজত সংঘৰ্ষ আৰু শত্ৰুতা অৱশ্যম্ভাৱী। তেনেদৰে স্থানীয় আদিবাসী আৰু প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলৰ মাজতো এনে সংঘৰ্ষ সংঘটিত হৈ আহিছে। উদাহৰণস্বৰূপে, প্ৰব্ৰজনকাৰী গোটৰ সঘন অনুপ্ৰৱেশ আৰু ভূমি দখলৰ পৰিণতিয়ে হ'ল কোকৰাঝাৰ জিলাত কিছু বছৰ আগতে সংঘটিত সাম্প্ৰদায়িক হিংসাকাণ্ড।

এই প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলে আকৌ ৰাজ্যৰ ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰতো উল্লেখযোগ্য ভূমিকা লোৱা দেখা গৈছে। স্থানীয় অধিবাসীসকলৰ কাৰণে ইও এক শংকাৰ কাৰণ কিয়নো প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলৰ ৰাজনৈতিক ভূমিকা স্থানীয় বাসিন্দাসকলৰ আগ্ৰহ আৰু স্বাৰ্থৰ পৰিপন্থী হোৱাৰ সম্ভাৱনাই বেছি।

গতিকে দেখা গ'ল যে, প্ৰব্ৰজনৰ ফলত ৰাজ্যত গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তন সংঘটন হয়। জনসাংখ্যিক সংৰচনাই প্ৰায় প্ৰতি দশকতেই নতুন দিশ নিৰ্ণয় কৰে। যিহেতু ইতিমধ্যে সংস্থাপিত গোটসমূহৰ পৰা নতুন গোটৰ জন্ম হয় আৰু ৰাজ্যত এক নতুন জনসাংখ্যিক নক্সাৰ আবিৰ্ভাৱ

হয়। স্থানীয় লোকসকলৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে, প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলৰ প্ৰতি সহনশীলতা আৰু গ্ৰহণযোগ্যতাও সকলো ক্ষেত্ৰতে একে নহয়। প্ৰথম অৱস্থাত পূৰ্ব বংগৰ পৰা প্ৰব্ৰজন কৰা হিন্দু-বঙালী সকলৰ প্ৰতি ৰাজ্যবাসীৰ মনোভাৱ আছিল কঠোৰ। স্বাধীনতাৰ পিছত বাংলাদেশৰ পৰা অহা মুছলিম প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলৰ সংখ্যাধিক্যই ৰাজ্যত সংঘাত আৰু শংকাৰ জন্ম দিছে।

অৱশেষে এই কথাও স্বীকাৰ্য্য যে, প্ৰব্ৰজন বহু সমস্যাৰ কাৰণ হ'লেও, এই অসমভূমি এই গৃহহীন প্ৰব্ৰজনকাৰী গোটসমূহৰ আশ্ৰয় গৃহৰ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। এই আশ্ৰয় গ্ৰহণকাৰী জাতি-উপজাতিসমূহেও নিজৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতি বিলাই দি অসমভূমিৰ গৰিমা বৃদ্ধি কৰিছে।

৭.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- উত্তৰ-পব ভাৰত হ'ল বিভিন্ন জাতি-উপজাতিৰ নিবাসস্থান। দেশৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ, বিভিন্ন গোটৰ মানুহ ভিন্ ভিন্ সময়ত এই অঞ্চলত প্ৰৱেশ কৰিছে আৰু ইয়েই অঞ্চলটোৰ সাংস্কৃতিক বিভিন্নতাত অৰিহণা যোগাইছে।
- বাংলাদেশ, ম্যানমাৰ, চীন, ভূটান আৰু নেপালৰ আন্তৰ্জাতিক পৰিসীমাত অৱস্থিত উত্তৰ-পূব, ইয়াৰ ভৌগোলিক অৱস্থানৰ বাবে প্ৰব্ৰজনৰ বাবে কেন্দ্ৰীয় স্থল হৈ পৰিছে।
- অসম আৰু ত্ৰিপুৰা ৰাজ্য প্ৰব্ৰজনৰ ক্ষেত্ৰত আটাইতকৈ বেছি ক্ষতিগ্ৰস্ত ৰাজ্য।
- বৃটিছ শাসন ব্যৱস্থাই উত্তৰ-পূব ৰাজ্যসমূহলৈও প্ৰভূত পৰিৱৰ্তন আনিছিল। যেনে- প্ৰশাসনৰ আধুনিক পদ্ধতিৰ প্ৰৱৰ্তন, ভূমি ৰাজহ ব্যৱস্থাৰ নতুন পদ্ধতি আৰু কৰ ব্যৱস্থাৰ আধুনিকীকৰণ আদি। ঔপনিৱেশিক শাসন ব্যৱস্থাই অঞ্চলৰ বাহিৰৰ লোকৰ প্ৰব্ৰজনৰ পথ মুকলি কৰি আৰু সংস্থাপনৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছিল। ইয়েই এই অঞ্চলৰ আৰ্থ-সামাজিক ব্যৱস্থা আৰু জনসংখ্যিক অৱস্থানত বৃহৎ পৰিৱৰ্তন।
- অৱশ্যে, বৃটিছ শাসন ব্যৱস্থাই যে মাথো প্ৰব্ৰজনৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছিল এনে নহয়। ঐতিহাসিক সময়ৰে পৰাই বিভিন্ন সময়ত ভিন্ ভিন্ অঞ্চলৰ পৰা লোক আহি এই অঞ্চলত বাস কৰা আৰম্ভ কৰিছিল। অৱশ্যে সেই সময়ত প্ৰব্ৰজনৰ হাৰ অতি নিম্ন আছিল।
  বৃটিছ উপনিৱেশকাৰীসকলৰ আগমন আৰু উচ্চহাৰৰ ৰাজহ সংগ্ৰহৰ লক্ষ্যই এই অঞ্চলত অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ সংখ্যা বৃদ্ধিত অৰিহণা যোগাইছিল।
- ঔপনিৱেশিৰ কালছোৱাত বিভিন্ন জাতি-গোষ্ঠীৰ লোক ৰাজ্যৰ বাহিৰৰ পৰা এই অঞ্চলৰ চাহ-বাগিছা, প্ৰশাসন, কৃষি আৰু অন্য খণ্ডত জীৱিকা-নিৰ্বাহৰ বাবে আহিছিল।
  প্ৰৱল হাৰত সংঘটিত প্ৰব্ৰজনে অঞ্চলটোৰ জনসাংখ্যিক গাঠনিৰ লগতে ইয়াৰ আৰ্থ-সামাজিক ব্যৱস্থাতো প্ৰভুত পৰিৱৰ্তন আনিছিল।

- প্ৰব্ৰজন প্ৰক্ৰিয়া অৱশ্যে কেৱল বৃটিছ শাসন কালছোৱাত সংঘটিত হৈছিল যে এনে নহয়। স্বাধীনতাৰ পিছত আনকি বৰ্তমান সময়তো প্ৰব্ৰজনৰ হাৰ অক্ষুণ্ণ আছে।
- আমি জানো যে বৃটিছ শাসনৰ পৰৱৰ্তী সময়তো বাংলাদেশৰ পৰা অহৰহ গতিত প্ৰব্ৰজনকাৰী অসমলৈ আহি আছে আৰু ইয়েই এই অঞ্চলৰ স্থানীয় নিবাসী সকললৈ সংঘাত আৰু শংকা কঢ়িয়াই আনিছে।
- বৃটিছ শাসনৰ সময়ছোৱাত প্ৰব্ৰজন অসমৰ সমতল ভূমিতেই আৱদ্ধ আছিল কিয়নো এই অঞ্চলেই বৃটিছসকলৰ ব্যৱসায়ৰ মূল কেন্দ্ৰ আছিল।
- উত্তৰ-পূবৰ অন্য অঞ্চলসমূহ যেনে- মণিপুৰ, মেঘালয়, নাগালেণ্ড, মিজোৰাম আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশৰ কিছু অঞ্চল আৰু অসমৰ পাৰ্বত্য অঞ্চল বহুদিনলৈ প্ৰব্ৰজনৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বহীন আছিল। নেপালী পশুপালক কিছু সংখ্যকে মাথো জীৱন নিৰ্বাহৰ বাবে এই ঠাইসমূহ নিৰ্বাচন কৰিছিল।
- ত্ৰিপুৰা ৰাজ্যত প্ৰব্ৰজনৰ সোঁত প্ৰবলভাৱে দেখা হৈছিল। পূব-বঙ্গৰ পৰা অহা ব্যাপক হাৰৰ লোকে স্বাধীনতাৰ আগৰে পৰাই ইয়াত খোপনি পুতিছিল।
- বৃটিছ উপনিৱেশৰ পিছৰ কালছোৱাতো প্ৰব্ৰজন এক বিৰাহহীন প্ৰক্ৰিয়া হিচাপে উত্তৰ-পূব অঞ্চলত সংঘটিত হৈছিল। বিশেষভাৱে, বাংলাদেশী অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ সংখ্যাধিক্যই স্থানীয় নিবাসীসকলৰ অন্তৰত আৰ্থ-সামাজিক-ধাৰ্মিক ক্ষতিৰ সম্ভাৱনা জগাই তুলিছিল। ই বৰ্তমানো বাহাল আছে।
- নিৰ্দিষ্ট কিছুমান ৰাজনৈতিক দলৰ সংৰক্ষণত এই বাংলাদেশীসকলে বাধাহীনভাৱে অবিৰাম গতিত অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰিয়েই আছে আৰু অসমৰ ভূমি দখল কৰি মালিকীস্বত্ব লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। চৰকাৰীভাৱে সংৰক্ষিত ভূমি, বনাঞ্চল, কৃষিভূমি বা ৰাজহুৱা সম্পত্তি সকলো ক্ষেত্ৰতে বাংলাদেশী প্ৰব্ৰজনকাৰীয়ে মালিকীস্বত্ব লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ইয়েই স্থানীয় লোক সকলৰ অন্তৰত অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক গুৰুত্বহীনতা সৃষ্টিৰ শংকা জগাই তুলিছে। ইয়াৰ ফলত স্থানীয় অধিবাসী আৰু বাহিৰা লোক সকলৰ মাজত বিৰোধ আৰু সংঘৰ্ষৰ সৃষ্টি হৈ আহিছে। স্থানীয় আদিবাসী লোক সকলেও প্ৰব্ৰজনকাৰীৰ লগত সংঘৰ্ষত লিপ্ত হোৱা দেখা গৈছে।
- অসমৰ জনসাংখ্যিক গাঁথনি প্ৰতিটো দশকতেই পৰিৱৰ্তন হৈ আহিছে, যিহেতু নতুন প্ৰব্ৰজনকাৰী গোট বা ইতিমধ্যে বসতি কৰা গোটৰ নতুন সদস্যই এই অঞ্চলত প্ৰব্ৰজনকাৰীৰ গোটৰ লগত চামিল হৈছে।

৭.৭ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

1. Barua Sanjib, 'India Against Itself', Oxford University Press, New Delhi, 1999.

2. Barua, Sanjib "Territoriality, Indigeneity and Rights in the North-east India" Economic Political Weekly, March 22, 2008.
3. Gait Edward, "A History of Assam" : Surjeet Publications, New Delhi, 2008.
4. Karna, M.N, 'Agrarian Structure and land reforms in Assam', Regency Publications, New Delhi.
5. Sharma, Chandan Kumar 'The State and the Ethnicisation of Space in Northeast India, in Mahanta N.G & Gogoi Dilip (ed) 'Shifting Terrain-Conflict Dynamics in North East India', DVS Publishers, Guwahati, 2012

৭.৮ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৮২৮ চনত।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ওৰাং আৰু কাৰী

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ হিন্দু-বেংগলী লোকসকলে আগত কেৰাণী, পৰিদৰ্শক আদি পদত চৰকাৰী কাৰ্যালয়ত আৰু পিছলৈ চাহ বাগিচাৰ কাৰ্যালয়ত কাম কৰিছিল।

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৯৫০ চনত।

৭.৯ আৰ্হি প্ৰশ্ন

ক। চমু প্ৰশ্ন (উত্তৰ সমূহ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত) ঃ

(১) উত্তৰ-পূব প্ৰব্ৰজনৰ আৰম্ভণি বৃটিছ শাসনৰ সময়ৰ পৰাই হৈছিল নে?

(২) বৃটিছ শাসনৰ সময়ছোৱাত প্ৰব্ৰজন ঘাইকৈ অসমতে কিয় আবদ্ধ হৈছিল?

(৩) উপনিৱেশৰ কালছোৱাত অসমত থিতাপি লোৱা প্ৰব্ৰজনকাৰী গোটসমূহৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখক।

খ। দীঘলীয়া প্ৰশ্ন (উত্তৰ সমূহ ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত) ঃ

(১) উত্তৰ-পূব বিভিন্ন প্ৰব্ৰজনকাৰী গোট আৰু সম্প্ৰদায়সমূহৰ বাবে আশ্ৰয় গৃহ সদৃশ ব্যাখ্যা কৰক।

(২) বৃটিছ উপনিৱেশ আৰু তাৰ পিছৰ কালছোৱাত সংঘটিত উপনিৱেশ প্ৰক্ৰিয়াৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

(৩) প্ৰব্ৰজনৰ পৰিণতিত অসমত সংঘটিত পৰিৱৰ্তনসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

*** ***** ***

REFERENCES

Baruah, Sanjib. (2005). *Durable Disorder- Understanding the Politics of Northeast India.* Oxford University Press. New Delhi.

Barua, K.L. (1933). *Early History of Kamarupa: From the Earliest Times to the End of the Sixteenth Century.* Shillong.

Gait, Edward.(2012). *A History Of Assam*. Pragun Publications.

Misra, Udayon. (2000). The Periphery Strikes Back: Challenges to the nation-state in Assam and Nagaland. Indian Institute of Advanced Study.

Miri, Mrinal. Community,culture,nation. Retrieved on 15 June, 2018 from http://www.india-seminar.com/2005/550/550%20mrinal%20miri.htm.

Ramesh, Jairam. Northeast India in a new Asia. Retrieved on 15 June, 2018 from http://www.india-seminar.com/2005/550/iram%20ramesh.htm.

Reid, Robert. (2013). *History of the Frontier Areas Bordering Assam from 1883-1941*. Bhabani Offset Pvt. Ltd. Guwahati.

Saikia, Yasmin. and Baishya, Amit. R, editor. (2017). *Northeast India: A Place of Relations*. Cambridge University Press.

1. Bareh, H.M. Encyclopedia of North-East India-1,Arunachal Pradesh, Mittal Publications, New Delhi,2001
2. Saikia,Dr. Amorjit and Sen, 'Society in North East India (A socio economic and historical perspective), Brahmaputra offset. Dibrugarh, 2013
3. Karlsson, B.G. Unruly Hills :A Political Ecology of India's North-East.2011
4. Pugh,B.M, 'A Common Perspective for North-East India, Calcutta,1967
5. Worah,S;Chatterjee,S and Dutta.P, ' Review of Biodiversity in North East India' WWF, Delhi, march 2006

6. Gait, Edward. 1906. *A History of Assam*. Calcutta.

7. Reid, Robert. 2013. *History of the Frontier Areas Bordering on Assam: From 1883-1941*. Guwahati: Bhabani Books

8. George Abraham Grierson. (reprint2005). *Linguistic Survey of India : Tibeto-Burman Family. Vol 3.* Low Price Publication : New Delhi

9. *Srivastava S.C."Demographic profile of North east India" Mittal Publication,*

10. *Nath A.N. "Demographic changes among the scheduled tribes",*

11. 1982, *B.R. Publishing,Delhi.*

12. Adcock, R. Bevir, M., and Stimson, S. 2006, Historicizing the new institutionalisms. *In Modern Political Science: Anglo American Exchanges since 1880*, (eds.) R. Andock, M. Bevir, and S.Stinson, NJ: Princeton University Press.

13. Ansari, Mahmood, Tribal Economies in Assam: A Study of Northeastern India, MPRA Paper No. 51890, available at https://mpra.ub.uni-muenchen.de/51890/.

14. *Britannica*, *India*. Vol.6, Encyclopaedia Britannica Private Ltd, New Delhi, pp.145-155.

15. Béteille, André, "The concept of tribe with special reference to India", *European Journal of Sociology,* Vol. 27, No. 2, 1986, and pp: 297-318.

16. Judd, Charles. H, "The Nature of Social Institutions", *Social Forces*, Vol. 10, No. 1, 1931, pp: 1-4.

17. S, Clegg. 1990. *Modern Organisations: Organisation Studies in a Postmodern World*, London: Sage

18. Shah, A.M, 1998, *Family in India: Critical Essays*. Hyderabad: Orient Longman.

19. Singh, Yogendra, 1993, *Social Change in India: Crisis and Resilience,* New Delhi: Har-Anand Publications.

20. Uberoi, Patricia, 1994*, Family Kinship and Marriage in India*, Calcutta: OUP.